

Hånd, Materiale, Tanke

Bodil Manz er en af de mest markante skikkelser, vi har haft på den danske keramikscene, over de sidste 50 år. Hun er formet af en tid, hvor man stadig kunne blive uddannet som keramikker på det, der engang hed Kunsthåndværkerskolen (nu Kunstakademiets Designskole). I sin tidlige karriere lavede hun bl.a. smukke gedigne brugsgenstande sammen med sin mand, Richard Manz, og har sågar designet et stel for det nu hedengangne Bing & Grøndahl. Men Bodil Manz slog for alvor igennem med sine geometriske stentøjs- og porcelænsværker, som hun har udviklet siden 1980'erne. Disse har været udstillet verden over og er repræsenteret i samlinger på verdens førende museer i Asien, USA og Europa, inklusive Museum of Fine Arts, Houston, i Texas, Victoria and Albert Museum i London og Museum Boijmans van Beuningen i Rotterdam, for blot at nævne nogle få.

Den første gang, jeg for alvor blev draget af Bodil Manz' værker, var, da jeg som ung kunstner så en udstilling af hendes større sandstøbte værker fra omkring årtusindskiftet. Det var nogle heftige, grove, ekspressive og farveintense skålfomer, der følte skabt med en kraft, som jeg ikke tidligere havde set i hendes arbejder. Værkerne havde en voldsom indvirkning – jeg følte, at Bodil talte til mig gennem sin materialehåndtering. Objekterne ramte mig som frustrerede, råbende digte, hvor ordene var slikker, metaloxider og penselstrøg, som fandt deres valens i porcelænets upolerede struktur og brænding. De følte som en fornægtelse af alt, hvad jeg forbandt med porcelæn. De ville mig noget.

Efterfølgende forstod jeg, at værkerne var skabt kort efter hendes mands, Richards, død, men da jeg så dem første gang, var jeg uvidende om dette og mærkede blot, at her var en kunstner, som forstod at bruge hele sit materiales register. Der var noget vægtigt på spil. Bodil ramte ind i noget elementært, noget mellemmenneskeligt. Hun formåede at bringe mig ind i sin verden på tværs af alder og livserfaring. Her var et menneske, der kunne tale gennem ler.

For Bodil Manz forstår keramikens virkemidler, og hendes evne til kontrollere disse er uden sammenligning. Hendes tynde, sirligt sprøde og uendeligt delikate porcelænsværker, som udgør kernen af denne udstilling, er nærmest et skoleeksempel på, hvordan ide, proces, erfaring og materialekendskab i samspil kan løftes til noget sublimt.

Bodil Manz' foretrukne form er skålen, som i sig selv er en arketype. Beholderen, karret: formen, som over årtusinder har givet os evnen til at opbevare og gemme. Den er alle brugsgenstandes moder. Den hører hverdagen til, men er samtidig et objekt, der har fulgt menneskets gang på jorden i årtusinder. Som formtype er den uanselig og evig på én og samme tid.

Kunstneren og forfatteren Edmund de Waal har beskrevet skålen som "en linje omkring en skygge"¹. En form, der fanger lys og skaber rum. I Bodils værker opløses forholdet mellem det indre og det ydre. Rummet bliver forvrænget og flyder sammen. Selve skålformen har skarpe veldefinerede kanter på ydersiden, som spejles på indersiden, dog i en mindre hvas og mere flydende form. Skålens indre føles blødt og imødekommende. Udenpå er konturerne hårde og præcise.

Omvendt følger de aftegninger, mønstre og farvefelter, der udgør værkernes komposition, ikke samme logik, de er skarpe og stramt balancerede på én side. Men fordi porcelænet er så tyndt, skinner lyset igennem, og dermed gentages de samme markeringer på den anden side af skærven i diffus form og anes kun som skygger via porcelænets gennemsommelighed. Disse forhold mellem lys og komposition spiller sig ud på både yder- og indersiden af værkerne. Sammen skaber de en helhed, hvor det stramme møder det bløde, det indre bliver det ydre, lys bliver til skygge, og formen bliver sløret. Man bliver i tvivl om, hvor det ydre begynder, og det indre ender. De ændrer sig med dagens og årstidernes skiftende lys. Man finder nye elementer og sammenhænge i dem, når man giver sig tid og lader lyset arbejde med dem.

I Bodil Manz' værker er ide og proces tænkt sammen. Der er ikke noget modsætningsforhold mellem dem. I stedet forstærker de hinanden. Relationen mellem form, materiale og komposition er præcist afstemt. De enkelte værker føles som korthuse, hvor hvert element holder et andet på plads. Der er en dyb forståelse af porcelænets muligheder og en klarhed i, hvornår de individuelle virkemidler skal anvendes. Fjerner man en enkelt del, falder det hele sammen. Der er ingen begyndelse eller slutning på værket – alt skal tages ind samtidigt. De er små mirakler.

Værkerne i denne udstilling er alle nye, men er samtidig resultatet af en årtier lang åben undersøgelse. Lang, fordi keramik tager tid; det er en opbrudt proces, hvor det tager uger og måneder at se resultaterne af ens indsats. Åben, fordi man med keramik skal kunne øjne mulighederne i det uforudsigelige og udvikle sine ideer i takt med de veje, der viser sig i de uendelige forsøg på at styre det modvillige ler. I Bodils værk føler man begge dele – hun er virtuos i sin beherskelse af porcelænet og formår at gøre ting, man tænker ikke er mulige, men holder sig samtidig åben i processen og lader sig lede af de enkelte ideers mulige permutationer. Det giver en kontinuitet gennem udstillingen, hvor samspillet mellem form, farve og materialitet bliver udviklet og forfulgt. Det ser legende let ud, og hun deler generøst forløbet med os, så vi fornemmer de forskellige temaer variere skridt for skridt gennem de 35 værker i udstillingen. Men der er intet let i det.

Faktisk arbejder Bodil Manz ofte slet ikke med ler, når hun udvikler de enkelte værker. Mange værker bliver først formet i papir, gips eller andre materialer og er således undersøgt gennem en omhyggelig afmåling, proportionering og farveafstemning. Disse modeller bliver skabt på baggrund af hendes keramiske erfaring og ville ikke give mening uden den. De er stedfortrædere, som for hende synliggør forholdet mellem skålformens indre og ydre,

¹ Edmund de Waal: *A Line Around a Shadow*, Lakeland Arts Trust, 2005.

porcelænets gennemskinnelighed og den måde, streger, farver, mønstre træder frem og spiller sammen på. De er en genvej omkring den månedlange proces fra vådt ler til færdigt værk.

Værket "Mit daglige liv med hændelser i ler, gips, papir og andre materialer", som blev vist på udstillingen *Keramiske Veje* på museet CLAY i Middelfart i 2018, er et sjældent kig ind bag Bodil Manz' kunstneriske proces. Værket består af et stort bord opdelt i 132 kvadrater, hvor hvert kvadrat afgrænser et objekt. Det inkluderer således både fundne genstande (nogle menneskeskabte, andre fra naturen), geometriske gipsklumper, papirskeletter og porcelænsmodeller, der viser et bredt spektrum af hendes formundersøgelser og virkemidler fra indfarvet ler over stregtegninger til farveblokke (horisontale, vertikale, diagonale) samt løst drejede former, stramt spændte spiraler, kugler og meget andet.

"Mit daglige liv" lader øjet jagte ideernes uendelige forgreninger, og blindgyder. Man følger Manz' spring mellem de mange elementer, der udgør hendes proces og værk, og fornemmer, hvordan forholdet mellem inspiration, ide, form, komposition, farve og teknikker udspiller sig. Man ser, hvordan farver bliver håndteret (indfarvet, tegnet og/eller påført med transfer), og former bliver skabt (støbt, frihåndsformet, pladeteknik m.v.), og at disse valg – omend teknisk funderet – er dem, der er med til at vægte spillet mellem form og farve, indre og ydre, transparent og opakt.

Værket er således en labyrint gennem Bodil Manz' arbejdsmetoder, hvor hun lader det være op til os at bygge bro mellem de enkelte genstande og finde genklang i andre værker, vi kender fra hendes hånd. Det viser netop det absurde i at antage, at den kunstneriske proces på nogen måde er lineær, selv når den er funderet i noget så teknisk krævende som keramik.

I sin kerne er processen et samspil mellem hånd, materiale og tanke, som beror på materialers idiosynkratiske egenskaber og kunstnerens evne til at manipulere dem. "Mit daglige liv" anskueliggør om noget både det muliges og umuliges kunst. Man mærker den evige kamp med materialets begrænsninger og fornemmer åbenbaringerne, når materialernes indre logik viser nye og uventede veje. "Mit daglige liv" er en afsøgning af materialers og processers fysiske og æstetiske yderpunkter og viser, hvordan Bodil Manz heraf udvikler et sammenhængende kunstnerisk udtryk. Håndværket, undersøgelsen og ideudviklingen går således hånd i hånd og kan ikke adskilles. Materialevalg, teknikker og fortrolighed med materialerne skal derimod inddrages i forståelsen af værkerne og ikke blot affærdiges som gængs håndværk.

Bodil Manz' værk kan ses som en livslang dialog i spændingsfeltet mellem ide, materie og proces. I sin kerne er det en undersøgelse af skålformen og relationen mellem det indre og det ydre rum udviklet ud fra en dyb forståelse af keramikens materialer og brændingsteknikker. De uendelige variationer findes inden for disse parametre og udfoldes i kraft af Bodils vilje til at se, opfinde, justere og prøve igen og igen og igen.

Derfor er det for simpelt blot at betragte hendes værker som ideer, der er påtvunget et materiale. Pointen er her, at det ikke kun er kunstneren, der manipulerer leret, men at materialet giver igen, overrasker og gør kunstnerskabet rigere. Man kan ikke rigtigt forstå værket uden at fremhæve denne udveksling. Det er en konstant dialog, som kræver tid, koncentration og ydmyghed til at forstå og værdsætte. I Bodil Manz' tilfælde har den samtale givet momentum til et over 60 års langt kunstnerskab, udviklet i en intens udveksling mellem teknik, materie og intention.

Anders Herwald Ruhwald
2024